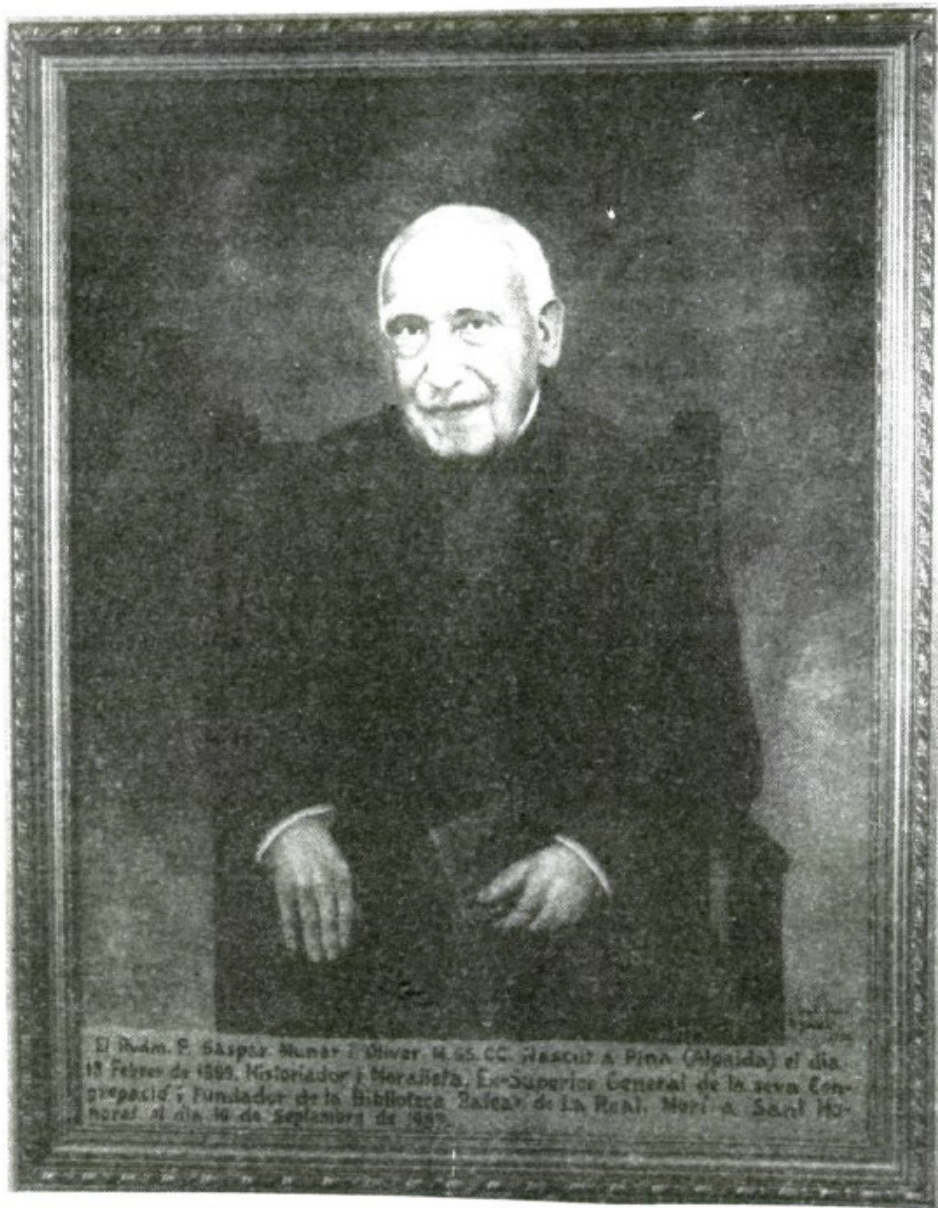

ES SAIG

ALGAIDA - Núm. 117 - SETEMBRE de 1990 - Preu: 100 ptes.

El passat dia 5 d'agost, el Pare Gaspar Munar fou nomenat a Pina, el lloc on va néixer, Fill Il.lustre d'Algaida. Aquest és el seu retrat, obra del pintor Joan Balaguer, que a partir d'ara figurarà al Saló d'Actes del nostre Ajuntament.

EDITORIAL

EL P. GASPAR MUNAR, FILL IL·LUSTRE D'ALGAIDA

El diumenge dia 5 d'agost es va celebrar a l'església de Pina la proclamació oficial del Pare Gaspar Munar com a Fill Il·lustre d'Algaida, acomplint-se així l'acord pres pel nostre Ajuntament.

No vos farem una semblança del P. Munar ni vos recordarem quina és la seva obra i els seus mèrits. Ni és el lloc adequat ni ens bastaria l'espai de què disposem. A més, a les pàgines d'ES SAIG hi podeu trobar moltes notícies d'aquest il·lustre pinero: l'entrevista que li férem pel setembre de 1984 (ES SAIG, nº 45), el record i la notícia bibliogràfica amb motiu del seu traspàs (octubre de 1987, nº 82) i, sobretot, la conferència del P. Josep Amengual pronunciada el gener d'enguany dins el cicle dedicat als Fills Il·lustres d'Algaida (març de 1990, nº 111). Si vos interessen detalls de la seva obra, podeu consultar aquestes pàgines que vos citam.

En aquest moment, només voldríem congratular-nos d'aquest homenatge d'Algaida al P. Munar, que mai no va rompre els seus vincles amb el poble on va néixer. Home d'església, moralista, investigador, historiador local, fou un enamorat de Sant Honorat, on reposen les seves despulles. Allà, a "la muntanya dels tres santuaris" que ell tant va estimar i de la qual va estudiar-ne la història.

Una obra que li va quedar pendent al P. Munar va ser la història d'Algaida. Sabem que en un determinat moment es va plantejar dur-la a terme, però el va desanimar l'estat d'abandó i desordre del nostre Arxiu Municipal que dificultava enormement la tasca de consulta dels documents. Lamentablement, aquest inconvenient va impedir que ens oferís una obra que tanta falta ens fa i que, per la seva preparació i capacitat de feina, no dubtam que hagués estat important.

Ara bé, tot i admirant una obra tan ingent i notable, el que no oblidarem cap dels qui el vàrem conèixer és el seu tracte, la seva amabilitat, la seva comprensió i tolerància, la seva humanitat.

Bolletí de l'Obra Cultural Balear
d'Algaida.

Revista mensual. D.L.P.M.495/80

Domicili: Rei, 1. Algaida.

Imprimeix: Apóstol y Civilizador. Petra
ES SAIG només es responsabilitza de
l'editorial.

Dirigeix: Delfí Mulet

Administra: Llorenç Oliver

Mecanografia: Mireia Mulet

Col·laboren: Andreu Oliver, Pere Mulet,
Alexandre Pizà, Joan Trobat, Joan Mulet,
Biel Sastre, Guillem Andreu, Miquel
Fiolet, Xesc Oliver, Víctor Andreu,
Víctor Mulet, Miquel Serra, Biel Bibi-
loni.

CALAIX DE SASTRE

CONTE D'AMOR ESTIUENC

Fa un sol que torra el cul a les llebres. La xafogor de migdia pesa com a plom. Panxa plena, peu rossec, ulls mig clucs, l'espera el rebotat de costum. De sobte, a la cantonada de plaça, un pessigolleig el trasbalsa. No s'ho acaba de creure, però sí: les pessigolles vénen d'allà on només es pensava tenir-hi rovell i teranyines. "Taputes! I què serà això?" El bony que li ha sortit ben al mig de les cames augmenta el seu desconcert. Si la darrera vegada que havia experimentat una sensació semblant era un al.lot pucer... Amb la mirada segueix tota l'amplària de la plaça. Ningú; buida com un desert. "A la meva edat! Aquest sol m'ha menjat l'enteniment". Apressa el seu pas cap al cafè. Just davant el portal, una altra vegada les pessigolles: allà mateix, al punt precís. I una altra vegada la pelleringa com un mànec de xapeta. Les advertències de la seva dona, i la colzada a la ronyonada, ahir vespre a l'acaballó de les festes, se li fan presents: "Te trauràs els ulls, tant de mirar!" L'Ajuntament els havia volgut divertir amb un espectacle d'al.lotes plantoses amb poca roba. Però ca barret, ell ara tenia el cap buit, malfeiner el pensament. "Això és la calor que em fa veure bellumes!" Ja a l'interior del cafè, cerca distracció amb el diari i la conversa dels amics. I al cap d'una estona, altra vegada les pessigolles. La situació, exacta: al lloc de costum. Cama part damunt l'altra; taula protectora; diari col.locat a conveniència; passa pena que qualcú no s'entemi de la inoportuna i grollera exhuberància. Ni tan sols la notícia que ens visita el Rei, a ell, republicà de tota la vida, li fa perdre l'enravenada. Com pot, arriba al bany a la recerca d'intimitat i de frescor sufocadora de revifalles insòlites. Aleshores, calçons baixos, cor esverat, al punt precís, al centre del volcà que es pensava ja apagat, hi trobà una formiga. Que somreia, li semblà, bufona i satisfeta de les seves endemeses.

Als pocs dies, els comerciants del poble comencen a fer desfilada pel quarter de la Guàrdia Civil. Ningú no en sap donar raó ni explicació. Però tots denuncien el mateix robatori: els insecticides han desaparegut de les seves prestatgeries.

M'HAN DIT QUE DIUEN

Enguany, per les festes de Sant Jaume, hi hagué un espectacle nou: el rally de cotxes. Realment fou una novetat per a la majoria d'algaïdins de més d'una trentena d'anys; i, al mateix temps, molts entengueren les corregudes que es fan pels carrers d'Algaida molts de vespres. Per fer-ho tan bé com ho feien els participants, es necessita molt d'entrenament, i això és el que fan per Plaça a partir de les dues de la nit. Hi hagué qui va pensar que, una vegada acabada la competició, ja s'haurien esbravat i s'acabarien les carreres nocturnes, però no ha estat així: segurament ara ja es preparen per l'any qui ve.

Per Sant Jaume, una vegada més, els cossiers animaren la festa; i enguany la novetat fou el quadrat que varen fer els "veterans", que demostraren que encara poden ballar, i bé, si volen. Ens digueren que quedaren tan satisfets que, si els pregunen un poc, no seria estrany que l'any qui ve volguessin repetir. El que resulta una mica estrany és que encara no hagin fet cap sopar (o no ens hem enterat).

Allà on, sembla, no hi havia tanta gent era al futbol, per Sant Jaume. Entre la calor que feia i la poca animació que hi ha, s'explica que l'assistència no fos tan grossa com altres anys. És una llàstima haver baixat de categoria, però ens han dit que la directiva està animada i que pensen enguany mateix tornar a pujar a Primera Regional, que és la categoria que no hauríem d'haver perdut. Ara el que falta és que tant l'equip com els directius trobin en el poble el recolzament necessari.

Un problema que de tant en tant apareix a Algaida, i que es donà per Sant Jaume, és la manca d'informació sobre la recollida dels fems. Es veu que enguany passaren devers les 4 de l'horabaixa i, com que la gent no ho sabia, tregueren els fems com cada dia i l'endemà el poble estava ple de bosses. Es una llàstima que no s'informi al poble, quan hi ha canvis d'aquest tipus.

Com és una llàstima que als contenidors dels afores no es posin cartells indicant els dies de recollida i preguntant que depositin les bosses de fems els dies en què passa el camió. També seria convenient ampliar el número de contenidors, ja que queden plens en un no-res i hi ha bosses per tots els voltants.

I, com aquell que diu, encara no havíem sortit de Sant Jaume i els pineros ens surten amb les seves festes. Que enguany tenien com a acte central el nomenament del Pare Munar com a fill il.lustre. Fou un acte molt emotiu, amb molta gent, però, així i tot, familiar, tal com hauria volgut el Pare Munar.

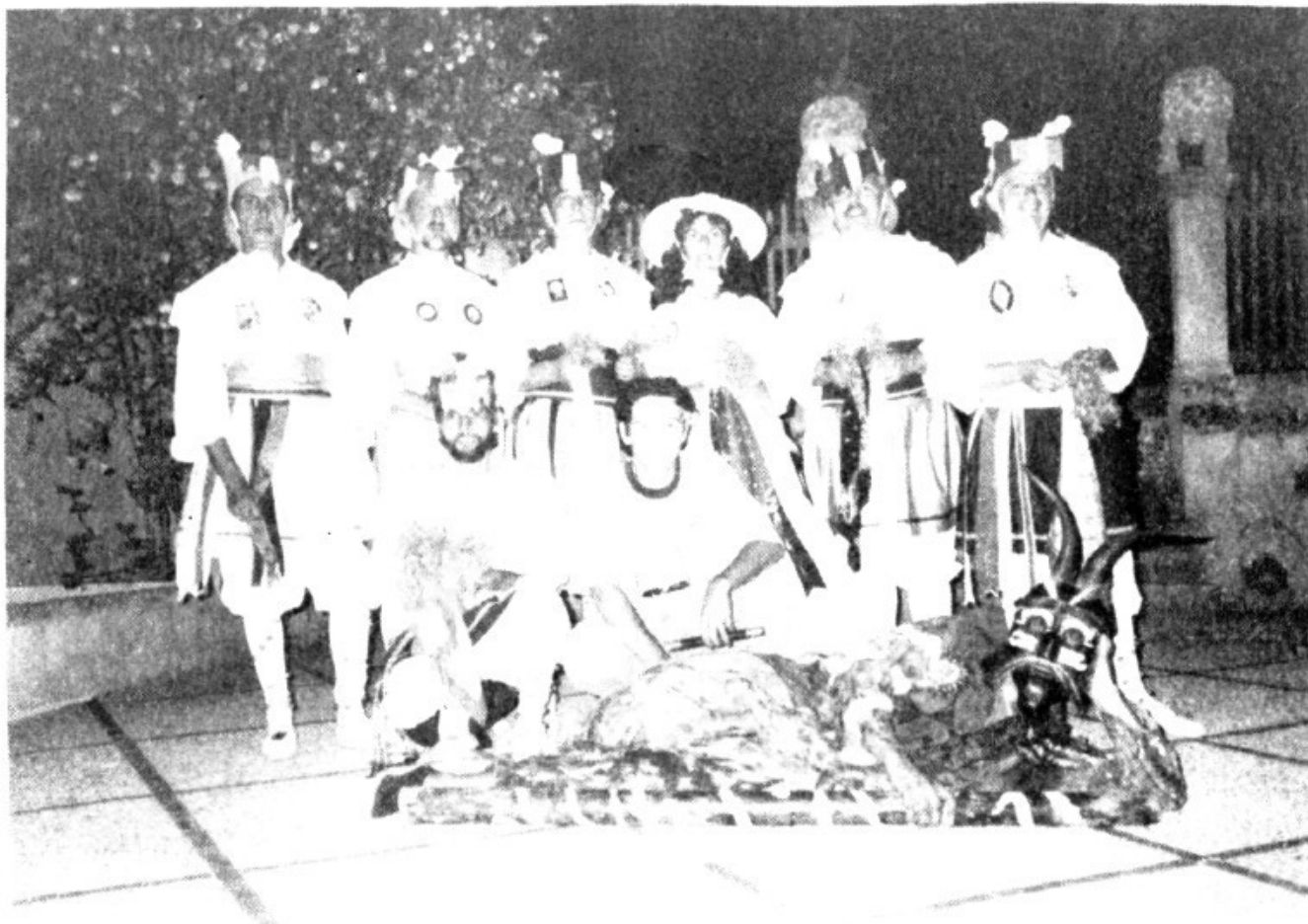
Les festes de Pina darrerament s'estan caracteritzant per esser molt animades i amp participació activa dels pineros. Fins i tot amb l'espectacle de "Haway" la gent va sortir a botar. Per cert, un que va comparar els programes d'Algaida i els de Pina trobava que eren molt més dignes els de Pina, amb dues fulles, que els d'Algaida, que eren com un llibre de gruixuts, però que tenien tots els actes en tres planes. Es podria replantejar al confecció dels programes d'Algaida, llewant tota la propaganda. Evidentment es fa per aconseguir uns ingressos, però amb tants de dobbers com es gasten, no crec que ens salvem per aquí.

Fa tant de temps que no parlam de la circulació que ja és com si tot s'hagués arreglat. Però s'altre dia sentirem un grup de joves que es queixaven fort de les multes que un bon dia havien posat per Plaça. Això que posen deuen esser "super-multes". El que més empenyava àquests joves, a part de l'import que consideraven excessiu, és la discriminació i la manca de criteri que se segueix: la Guàrdia Civil apareix per Plaça molts de vespres, i sempre està plena de cotxes mal aparcats, però no diuen res, fins que un bon dia comencen a multar. Passen dies, o setmanes, sense tornar a dir res, i un altre dia tornen a posar "recèptes" als cotxes. Si realment es vol arreglar el problema, no es pot fer d'aquesta forma, sense ordre ni concert. Això sí, els motorets, motos i cotxes segueixen fent carreres i renou, però ni tan sols els miren. En fi, que no sabem si és que no té cura, o és que no hi volen posar remei.

Els problemes d'aigua han anat empitjorant, any rera any, sense que ningú hi cerqui solució. Enguany ja no hi ha aigua ni per carregar els camions, que han d'anar a altres pobles a carregar. Si el forat que l'Ajuntament té a Son Micola fos d'un particular, no creis que ja treuria aigua?

Els que no ho veuen gens clar són els nostres vells, que esperaven a hores d'ara poder estar ja al nou local, i no saben de què va la cosa. Ara esperen que el rector nou els deixi continuar a Sa Rectoria una temporada més. Quan deim una temporada, pensam que poden esser un parell d'anys més.

UN SORD

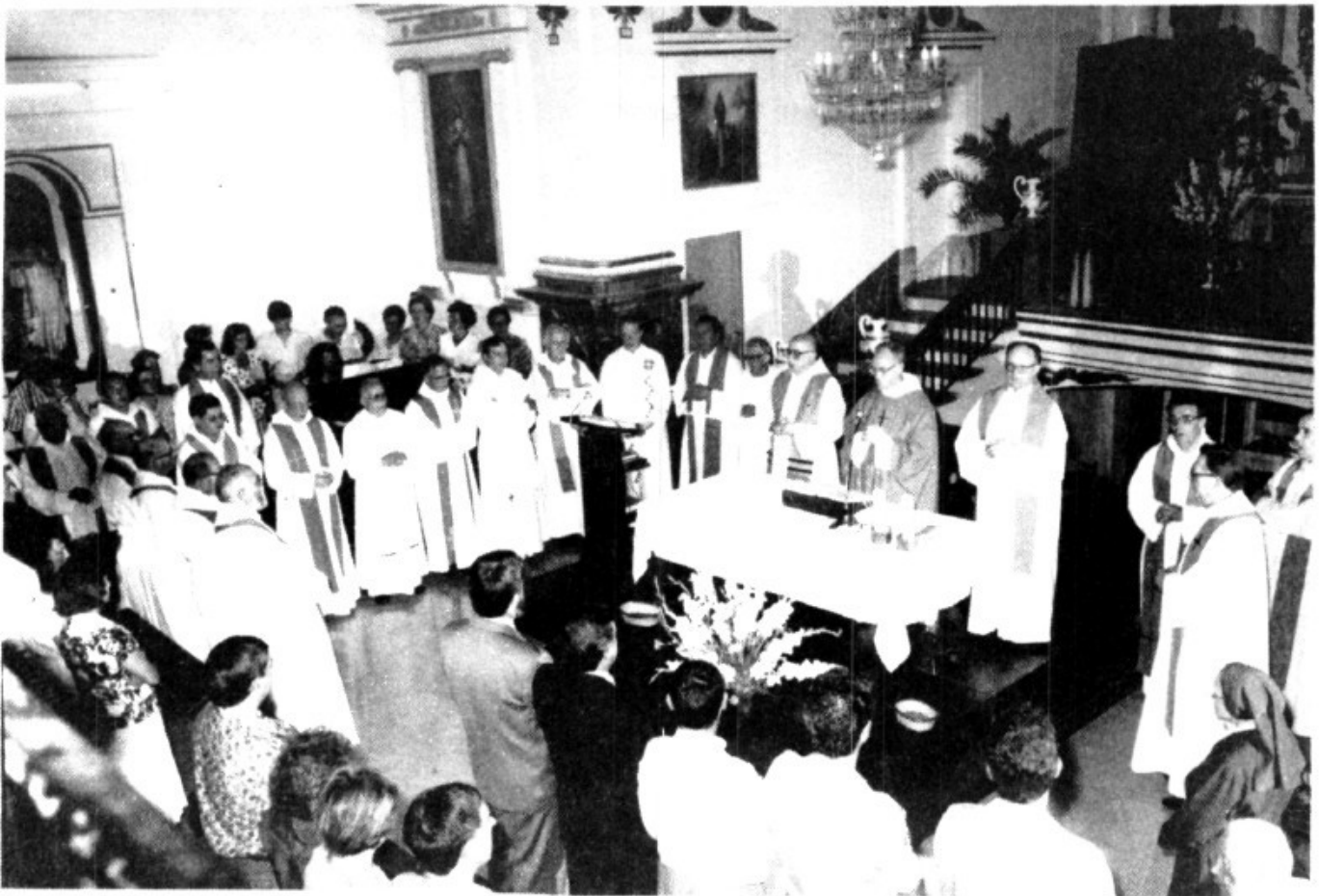
Aquesta és l'alineació dels cossiers veterans que feren es quadrat.

NOMENAMENT DEL P. GASPAR MUNARCOM A FILL IL.LUSTRE D'ALGAIDA

Els passats dies 3, 4 i 5 d'agost Pina va celebrar les seves festes populars. Aquestes festes d'enguany varen incloure un acte especialment important: el nomenament del P. Gaspar Munar com a Fill Il.lustre d'Algaida. Com sabeu, aquestes actes de proclamació d'un fill il.lustre solen fer-se al Saló de Sessions de l'Ajuntament; en aquest cas es va decidir celebrar-los a Pina, lloc on va néixer el P. Munar.

L'església de Pina, plena de gom a gom, va ser l'escenari de l'acte que va tenir dues parts ben diferenciades: la religiosa i la cívica. La cerimònia religiosa va consistir en una missa concelebrada, presidida pel Superior General dels Missioners dels Sagrats Cors, amb participació de nombrosos frares d'aquest Orde a més de diversos franciscans i altres preveres.

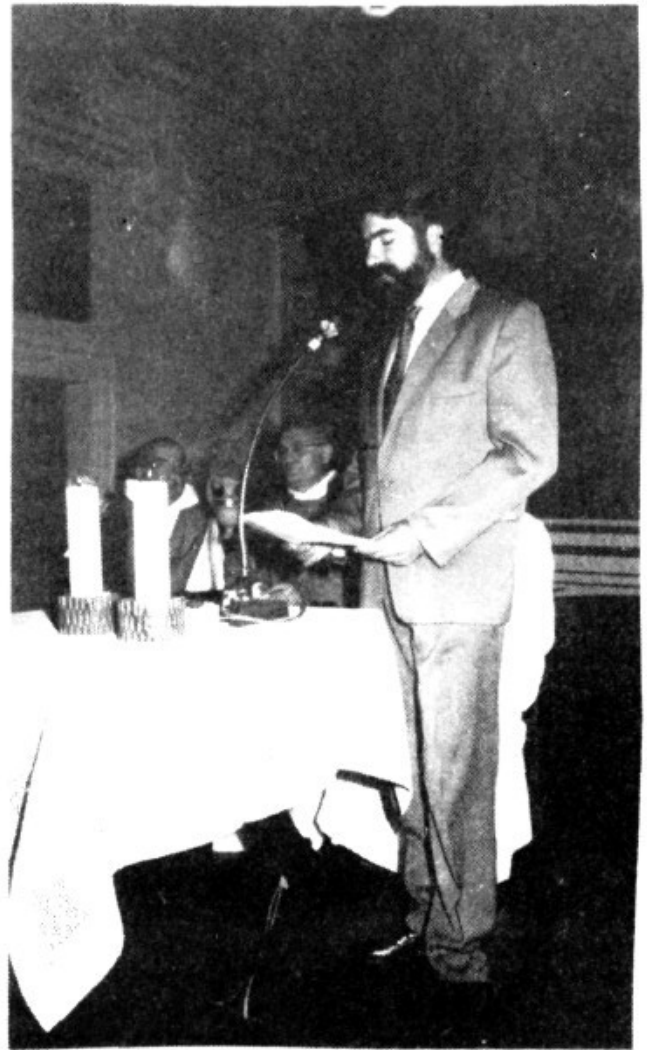
L'acte cívic el va introduir el batle de Pina, Joan Arbona, en nom de l'Ajuntament. (Per cert, que l'Ajuntament s'hi va trobar amb una representació ben minsa). Va començar amb la lectura de l'acord unànim de la Corporació pel qual es nomenava Fill Il.lustre d'Algaida el P. Munar. Seguidament va cedir la paraula al Sr.

Fotografies de Joan Balaguer

Antoni Buades, el qual va exposar els seus records de l'homenatjat. A continuació el P. Josep Amengual, amb paraules clares, sentides i encertades, va recordar diversos aspectes de la vida i de l'obra del P. Munar. (Del mateix P. Amengual es varen repartir uns fulls amb la biografia del P. Munar). Finalment, es va descobrir el retrat del P. Munar, obra de l'artista-pintor Joan Balaguer, que va ser admirat pels pineros i del qual sentirem nombrosos elogis.

Amb un refresc a Ca Ses Monges es va tancar aquesta diada d'homenatge a un home tan entranyable com el P. Munar que a partir d'ara figura entre els homes il·lustres que ha donat el nostre poble.

A JOAN BALAGUER

(Davant el seu retrat del P. Munar)

*L'entabanament perdura
en el meu subconscient
tan gran fou l'encantament
i l'encís de la pintura.
Enllestida amb tanta cura,
tan viu el Pare Munar,
tan real i tan humà,
cabells blancs, galtes enceses,
que, veient les mans esteses,
vaig anar a dar-li la mà.*

LLORENÇ ANTICH

NOTES D'ART

COL·LECTIVES, FESTES DELS POBLES I FESTES DE SOCIETAT.

Com cada any, es repeteix la història i es munten les consabudes festes de la jet/guapos, exposicions que no saps bé a quin sant es deuen; resumint i simplificant, podem veure com l'art, la cultura (no sé per què se separa una cosa de l'altra) són pastura del desenfrenament consumista imperant. Col·lectives descafeïnades, exposicions als pobles en festes que caldria més no es fessin, salvant honroses excepcions, o al menys en el cas de fer-se per raons d'imperiosa necessitat, es realitzessin amb dignitat, aportant quelcom i, sobretot, desproveint-les d'aquesta imatge cutre de "mercadillo".

Ha mort JOAN GINARD "SARASATE".

Escultor i apassionat per la música, SARASATE projectà tota la seva energia, que no era poca, cap a una obra que consideram que es pot dividir en dues etapes: la primera de formes molt autèntiques, atàviques i d'enorme força expressiva, fetes amb ferro. Després, va venir l'etapa de l'acer inoxidable i formes al·legòriques, especialment referenciades en la música i altres temes que la gran vivacitat que posseïa adaptava ràpidament al seu llenguatge. Amic des de fa molts anys, hem sentit profundament la seva mort; encara que anunciada, mai no deixa de sorprendre. Adéu, amic Sarasate.

MOSTRA D'ART. Molí d'En Xina.

Exposició col·lectiva. Inauguració dia 7 de setembre a les 20 hores.

TALLER DE GRAVAT. Molí d'En Xina.

S'ha organitzat un taller de gravat a càrrec de MARTA MARUGAN i de RICARD MARTÍNEZ-PINYOL que es realitzarà del

10 al 21 de setembre. Es treballaran dues modalitats:

calcografia (metall) els dies 10, 11, 12, 13 i 14.

collagraph (sobre suports porosos) els dies 17, 18, 19, 20 i 21 de setembre.

ALCEU RIBEIRO. Galeria Urbe. Alcúdia.

Pintura. Alceu és un pintor atípic. Tal com està plantejat l'assumpte de l'art, ell és un punt de contrast, retorna la fe. Per a altres serà un punt filipí; si pica, es grata i en pau.

La seva obra està sòlidament sostinguda per una ideologia holística, globalitzadora. Es caracteritza pel predomini de la forma respecte al color, tendeix més a l'essència que al detall; en poques paraules, dóna més valor a l'estructural que a l'extern. El seu constructivisme al du a l'obtenció d'obres rotundes i en perfecte equilibri amb el món. Alumne del gran pintor Joaquim Torres Garcia (1874-1949), ha cultivat la teoria del mestre ("Universalismo constructivo", Alianza Editorial. Recomanam la seva lectura) revisant-la i aplicant criteris propis sobre l'estructura. Estant fora dels circuits comercials, no ha estat promocionat, essent llur obra poc coneguda. Tal vegada aquest aïllament -creim que en part voluntari- pot servir per deixar aflorar una forma d'entendre i fer art, avui per avui quasi impensable de trobar.

"SEXO Y FUROR". Galeria Xavier Fiol. Ciutat.

Col·lectiva. El nom de l'exposició ja és revelador, poc més es pot afegir. El fet de realitzar aquesta exposició en aquestes dades accentua la imatge de frivolitat, que per altre costat no és tanta si ens molestem a detenir-nos a observar amb un poc d'atenció

"LECTURES". Galeria Bisart. Ciutat.

Col·lectiva de pintura. Veim reunits pintors tan dispars com Brunet, Cris Pink o Tolo Seguí, etc. Es tracta d'una col·lectiva amb un motiu o tema al qual cadascun dóna la seva versió personal. Interessant pel contrast, encara

que la desigualtat també la trobem al nivell dels pintors; en aquest sentit es podrien haver fet, pràcticament, dues exposicions, amb evident diferència entra ambdues.

VATSARI

SALUT

LEISHMANIOSI (I)

La leishmània és un gènere de protozous flagel·lats; són uns paràsits arrodonits de 1'5-4 μ de diàmetre que es troben en el tub digestiu dels insectes transmissors que són els flebòtoms (mosca d'arena).

La leishmània és un paràsit de cans i rosegadors que es transmet de l'animal a l'home i, de vegades, de persona a persona per medi dels flebòtoms.

Les espècies de protozous que afecten a l'home són:

-La leishmània *Donovani*, causant de la leishmaniosi visceral o Kala-azar (febre dum-dum).

-La leishmània cutània o Botó d'Orient que comprèn diverses espècies de leishmània.

La leishmaniosi és una zoonosi, una malaltia que afecta a tot tipus de rosegadors i cànids, excepte els d' Austràlia.

La malaltia es transmet quan la mosca d'arena ingereix amastigots (estadi en el qual la leishmània ja es troba en la sang de l'animal transmissor) quan xucla la sang de l'animal infectat; els amastigots, en arribar a l'intestí de l'insecte, es transfor-

men en promastigots, emigren a la probòscide i es dipositen a la pell del nou hoste quan l'insecte torna a picar.

Els flebòtoms es multipliquen en microclimes humids i calents i es troben a les llorigueres i entre la vegetació en descomposició.

L'home se'n pot contaminar si s'introdueix en el cicle selvàtic.

La presència d'infecció en el ca domèstic és un dipòsit urbà de leishmaniosi.

La transmissió de persona a persona és rara, excepte en la forma hindú de Kala-azar.

És molt rara la transmissió per transfusió de sang, per inoculació per contacte i per coït.

Les mesures preventives comprenen:

-Tractament primerenc, d'hora, dels casos que es donen en persones i cans, amb eliminació dels cans malalts.

-Ús del DDT contra la mosca d'arena.

-Quan es viatja, és important l'aplicació de repel·lents d'insectes i l'ús de mosquiteres.

No existeixen formes profilàctiques útils.

LA SECCIÓ D'ANUNCIS DE "LA RAZÓN"

Segurament haureu sentit parlar qualque vegada del setmanari "LA RAZÓN" que es va publicar al nostre poble l'any 1931. Concretament en sortiren vuit números: el primer amb data 10-maig-1931 i el darrer el 28-juny-1931. Va ser una vida curta per a un setmanari de contingut ben interessant.

Avui, però, no volem analitzar aquesta publicació; possiblement ho farem un altre dia. El que ara volem recordar és la seva secció d'anuncis que, com podeu veure, són majoritàriament glosats. Qui és l'autor d'aquestes gloses? No ho podem assegurar, però molt ens estranyaria que no fos mestre Llorenç Batle; és simptomàtic el detall que el domicili social de la revista sigui Unió, 8, que precisament era el domicili de mestre Llorenç.

Tots sabeu que ES SAIG es resisteix a insertar publicitat, però a una propaganda d'aquest tipus potser no ens hi negaríem, resulta inclús agradable.

Objectes de esparteria
bons, barato y de profit
en Queregol mos ha dit
que per tothom en tenia.
Per tant no dexeu d'anà
a visità en Queregol
perque es que el va a visità
de tot cuant te pot triá
y so no du a n'es preu que vol.

Obispo, 6

ALGAIDA

Feim a sebra a tot aquell
que li agradi vestí be
que si p'el cas ha masté
cap gorra, boina, capell
o una corretja de pell
vaja a n'en Biel Jané
perque en axó ningú heu té
tan bó y barato com éll.

Victoria, 7

ALGAIDA

Vensisos bons y gruixats
a C'an Borrás en teniu
per un preu que tothom diu
que son casi regalats.
Per lo tant nau'i haviat
are que podreu triá
que en havé de garbejá
vos trobaréu sense cap.

Iglesia, 1

ALGAIDA

Aquell que no sàp ahon
s'ha de poré devertí
es Diumenge ha de acudí
a n'es **Ñro de Pichón**
que allá per cosa molt póca
y per malament que tiréu
es cert que vos na duréu
un colom com una llóca.

—¿Quin capell que dus mes guapo?
¿Mira que li está be?
Jo també m'en compraré
un, si es que el te vengué
no te va fe pagá el pato.
—Crech que hen dirás embustero
si ta dích que me costá
casi res.

—¿Y qui el te arrambá?
—Ja no ho has de demaná,
de regalos ningú en fá
en no essé en **Juan Quitxero**.

Feim sebre a tot algaidí
y a tota persona esterna
que es millós colls de cisterna
los fa en **Rafel Serení**.
Fa carretóns, y també
bordillo per empedrat
y es preu es poch elevat,
tant que casi es regalat,
janauí que vos convé!

Si heu masté un monedero
per durí es ferro o sa plata
o una corretja o petaca
en ven en **Juan Quitxero**.
Y esencis per poch dobbés
ven per homos y per donas
y posantvosné un pich domés
despedíu aroma un més,
mirau si heu han d'essé bonas.

Objectas de droguería
de sa clase que vulguéu
a cap puestó en 'trabaréu
tan barato, avuy en día,
com a c'an **Juan Trobat**
y no heyá que dí per ventura
ja que está ben demostrat
que aquest Juan ha tornat
el rey de sa baratura.

Iglesia, 1

ALGAIDA

Es balls que fa en Roscó
junt amb en Guiem Feliu
es un ball que tothom diu
qu'es de lo superió.
Per axó es que vol bellá
y estoví sa pesseta
no ha de dexá de aná
a ca ne Rosa Beneta
que allá sa devertirá.

Esperdeñas regaladas
a **C'an Queregol** ni ha
y es que'l si vaje a compra
se cert que sa cansará
de vorerles-sé posadas.
Y per forcas, igual que es sé
y barrals que no es poren rompra
si acás heu de fe cap compra
tants com en vulgueu en te.

Obispo, 2

ALGAIDA

Preguntam a un mestre picapedré

¿Quin ciment es és milló?

—Es de Mina (mos contestá).

A un manobra:

¿Quin ciment t'agrada mes pastá?

Es de mina (repetex) per lo tant

Si per mestres y manobras
es de Mina es tant valent
no es raro si aquest ciment
s'emplea a totas ses obres.

Guix, ciment porland, bovedillas y bigas de
ciment armat, s'expedexen a n'es carré del

Bisba n.º 1 i-1 Algaida

PAJESOS

Cuant anéu a Palma, visitau es

BAR CANALETAS

ahont per un preu irrisori vos servirán un
suculent MENÚ.

Per gastá pocas pessetas
y menjá be com sa deu
cap puesto may trobaréu
milló qu'es **BAR CANALETAS**.

S. Miquel, 48

Palma

UN BON NEGOCI

¿Que no pagaríeu per tení un bon cap? Cual-
sevol cosa. Pues per un preu molt petit en

Biel Jané (a) Xim

vos ferá aquesta graci. Vos afeitará, tayará es
cabeis y vos dará un capell ó gorra d'aquellas
que fan torná joves, amb una paraula vos fará
un cap nou.

A ses atletes los arregla es clotell qu'es una
maravella... ¡casi regalat!

¡Tots a C'AN XIMI!

Bon sistema per festetjá

—¿Com t'arreglas per festetjá aquesta
atleta tan guapa?

—Es molt bo de comprnda, jó amb
amores era molt desgraciat pero desde que
me compr es capells, gorras, boinas y
corretjas a C'an Biel Jané que víu a n'es car-
ré de la Victori, 7, sempre he tengudas
una dotcena de atlotas que m'han corre-
gud a darrera.

—Has fet be dirmó. Demá mateix hey
aniré,

NOTICIARI DE L'OBRA CULTURAL

-LOCAL NOU

Fa uns mesos vos anunciàrem que ja teníem local; però per motius tècnics picapedrers, pintors ... ens ha estat impossible inaugurar-lo per Sant Jaume. Creim que ho podrem fer per l'Assamblea General, el dia de Sa Fira.

Per si no ho recordau el nou local és al carrer del Bisbe.

- COSSIERS

Un èxit, com sempre. Voldríem que no fos l'últim ball dels cossiars vells.

-EXCURSIO

Dia 23 de setembre excursió als MIRADORS DE L'ARXIDUC. Sortida a les 9 de Plaça. Apuntau-vos a Catalina Martorell, telèfon 665261 i a Jerònia Cañellas, 665249.

Aquesta passejada estava programada en principi pel mes de maig però va ploure, una altra excursió passada per aigua, i sols poguérem fer LES ERMITES VELLES.

Com que encara farà bon temps, confiem, nedarem a na Foradada o al Guix.

Ens farà de guia, com l'altra vegada, Miquel Ripoll, de l'OCB de Valldeмосa.

L'excursió amb barca que cada any realitzem a l'estiu és una de les de més èxit de públic. Enguany també ho va ser però el temps no va acompanyar gens ni mica. Va ploure, va fer temporal, va fer vent... tot el que es pot demanar per un dia d'excursió marítima, una llàstima. El camí de Cala Ratjada al Caló d'en Ferrutx el vam haver de fer a tota màquina, i no en parlem de la tornada, no ens poguérem aturar

ni a Cala Mesquida, ni a Cala Torta, ni ... Al Caló sols nedaren els més agoserats.

A la tornada estava previst desembarcar a Cala Bona però ja ni ho intentàrem, en arribar a Cala Ratjada ja anava tothom tan marejat que si ho arribam a fer hi hagués hagut "rebelión a bordo". Garantim que a la propera fara bon temps, la mar estarà plana i lluirà un bon sol.

ESPORTS

FUTBOL

L'Algaida, que enguany s'estrenarà en la categoria de Segona Regional, va disputar el tradicional Torneig de Sant Jaume contra el Montuïri en un partit que va acabar amb el resultat de 0-2 a favor de l'equip visitant.

Per aquesta temporada la directiva seguirà amb en Tomeu Pastor com a president i el seu equip estarà format per:

Joan Oliver
Esteve Vanrell
Toni Cañellas
Toni Trobat
Joan Cañellas
Toni Mudoy
Pep Lluís Oliver
Pere Pujol
Toni Simon
Xesc Ramis
Pere Oliver
Agustí Vanrell
Toni Sitjar
Toni Mayol
Biel Pericàs

Esperem que aquesta temporada l'Algaida pugui tornar a la categoria que l'any passat va perdre, la Primera Regional. Sabem que aquesta és la meta que s'ha proposat la directiva.

Enguany els aficionats al futbol es trobaran, a més de les categories inferiors de l'Algaida, amb tres equips, ja que se n'ha format un de nou que ve carregat de força i molta il·lusió; es tracta del C. E. Bar Can Bessó, que jugarà a la lliga d'empreses.

Els desitjam molta sort.

La directiva estarà formada per:

Josep Boned Fluixà com a president.
Josep Fullana
Jaume Jaume
Antoni Antich
Pedro Isern
Jordi Ricou
Francesc Antich
Miquel Garau

Desitjam molta sort a l'Algaida en totes les categories en què participa, a l'Auto-Escola Levante i al nou equip del Bar Can Bessó. De totes formes, no ens podem estar de dir que veim una dispersió d'energies i de forces que a la llarga pot resultar molt perillosa.

FUTBET

Ja s'ha acabat el III Torneig de Sant Jaume de futbet, que es va disputar amb play-off final com els dos anys anteriors. La victòria va correspondre a l'equip del Pub Mavi, que en la primera semifinal va eliminar l'equip des Botigó.

En segon lloc va quedar l'equip de Ses Regates, que en tot el campionat només va perdre un partit, el més important, la final. En tercer lloc va quedar l'equip de Can Mulet, guanyador dels dos torneigs anteriors. Els resultats foren:
3er i 4rt lloc:
Can Mulet-Botigó 3-2
Final:
Mavi-Ses Regates 3-1

RALLY

Es va disputar el dia 14 de juliol la I Diada automobilística a Algaida al camp de futbol des Porrassar, una diada que va tenir emoció fins al darrer moment i que guanyà la parella formada per en Rafel Rosselló i en Toni Ballester de Porreres. La primera parella algaidina va esser la formada per Toni Fiol "Pistatxo" i Pere Janer "Mena", que quedaren en quarta posició.

IV CURSA POPULAR

La ja famosa cursa popular Algaida-La Pau-Algaida reservada a empadronats a Algaida el va disputar el diumenge dia 29 de juny i va tenir com a guanyador el mateix que l'any passat, en Guillem Ramis; en segona posició va quedar en Toni Linares i el tercer va ser en Toni Abrines.

BIEL BIBILONI

NOTÍCIES D'ARXIU

1869: FALTA D'AIGUA

Moltes vegades ens queixam de no poder disposar d'aigua en l'abundància que voldríem; per a aquells que pensen que qualsevol temps passat fou millor, els recordarem quina era la situació sobre el particular l'any 1869.

En els documents que transcrivim se citen dos pous, el pou Radó (sic) i el de Can Pelat, els únics que no s'eixugaren. El primer es trobava a Sa Plaça, devora sa rectoria; el segon, per les notícies que tenim, sembla que es trobava al cap de Sa Tanqueta, darrera les cases de l'amo'n Tomeu de S'Aljub, i era propietat d'una senyora de Vilafranca.

"1869. (...) se propuso por el Regidor Síndico D. Jayme Rafal que ha observado que en los abrevaderos públicos de esta villa hay falta de agua para el consumo de las cavallerías a causa de que la noria pública se ha resentido de la sequía, y a más que el mayor número del vecindario acude a dicho punto para llevarse agua, resultando que algunos días no pueden beber las caballerías; fue su parecer que el Ayuntamiento debe poner coto a este mal procurando por todos los medios posibles que no se haga el abuso que hasta el día se ha cometido en llevarse tanta agua de los abrevaderos. Los Señores Consejales presentes, reflexionado el asunto y visto que según noticia la mayor parte de los pozos de que tanto abunda este pueblo se han secado y que únicamente la noria pública es la que en el día se conserva, consideró prudente tomar la medida por de pronto que no se permita extraer agua de los abrevaderos bajo pretesto alguno y que únicamente sea para el consumo del ganado asnal, mular, caballar y vacuno. Que se ponga un vigilante de día y noche para impedir que ninguna persona se lleve agua de los abrevaderos bajo ningún pretesto. (...) Que se suspenda el lavar en los lavaderos públicos juntos a la noria. Que el poso llamado RADÓ que existe inmediato a la noria esté abierto al público desde la salida del sol hasta las nueve de la noche de cada día. (...)"

Aquesta decisió es va prendre a mitjans de juny. La situació degué empitjorar i dia 9 d'agost l'Ajuntament acordava el següent:

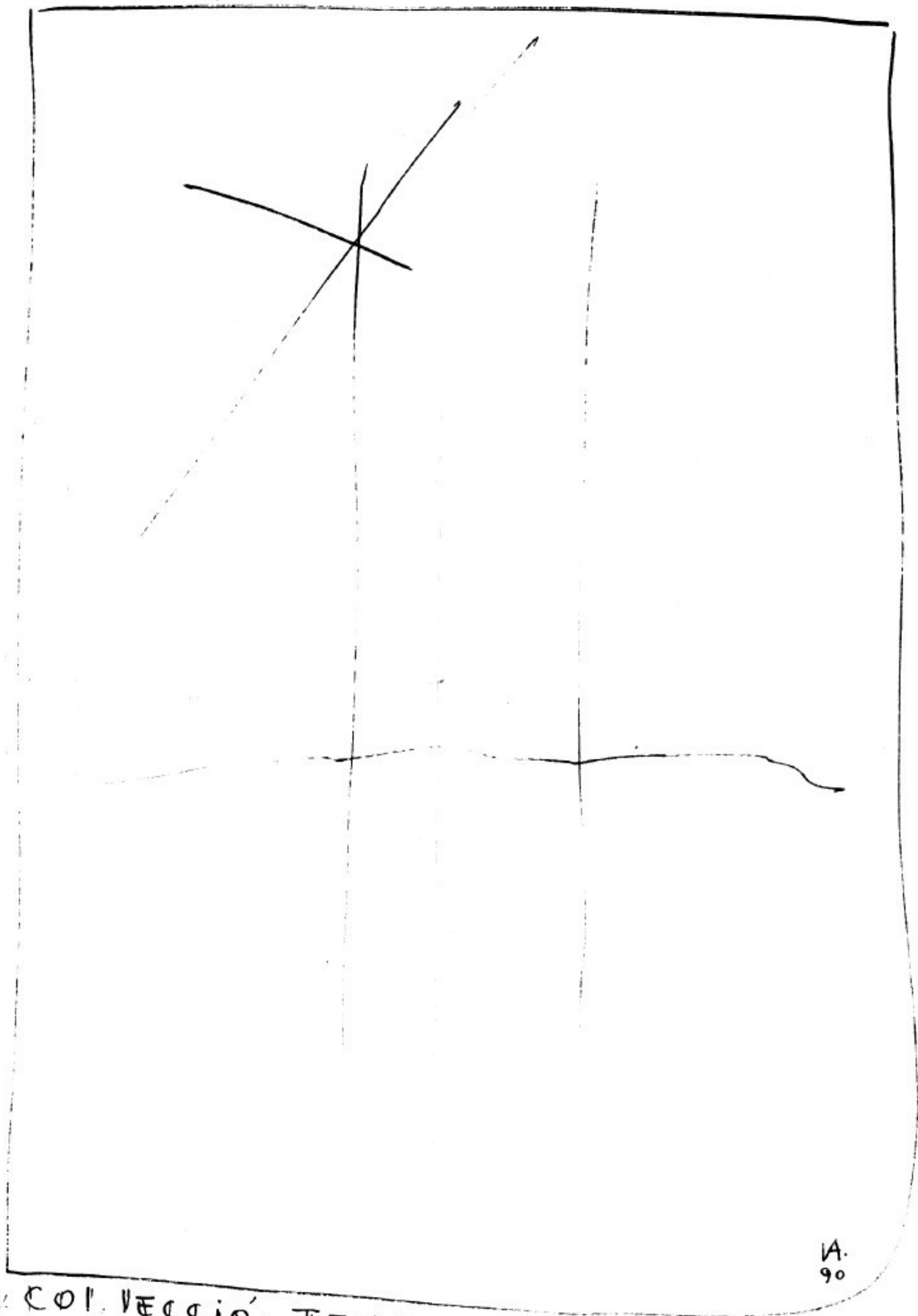
"Se propuso por el Consejal D. Agustín Capellá que son muchas las quejas ha oído sobre el abuso que se comete en llevarse agua de los posos llamados Radó y Can Pelat, únicos que en el día se conservan en tener agua, todo el día se está sacando agua con cántaros hasta secarlos y las personas más sensatas quedan sin poder proveerse. Hiso presente que por parte del Ayuntamiento se debe arreglar de una manera que el vecindario quede bien servido sin que no haya familia alguna que quede sin agua para su presiso consumo. Haciendo presente convendría cerrar dichos pozos con una puerta y que a las horas que tendrá a bien este Cuerpo se abran bajo la dirección de persona nombrada a dicho objeto.

Los señores concurrentes, penetrados de las razones espuestas por el consejal D. Agustín Capellá, resolvieron considerar un bien para el público cerrar los dos pozos indicados con puerta y que uno de los camineros vecinales cuide de abrir diariamente al toque de la primera misa y cerrar a las nueve de la mañana, que se cerrarán, bolviéndose abrir a las cinco de la tarde hasta las diez de la noche, cuidando el custos de que vayan sacando agua por turno, es decir, empezando por los primeros que hayan llegado, sin que una familia pueda llevarse por segunda vez mientras los haya que ahun no han podido entrar por primera vez, y que los cántaros sean iguales por todos y cada una de las familias. (...)"

Dia 8 de novembre l'Ajuntament considerava que, amb les pluges que havien caigut, els pous havien augmentat a bastament i que es podien suprimir totes aquestes mesures.

PERE MULET

x DIBUIX DE MATÍ x

A.
90

COL. VECIÓ. TEMPS.

PER ES SAIG x

REVISTA DEL COR, LA MELSA I EL FETGE.

A N Y I I N ú m e r o : 1.143

PROPOSICIONS EN COS I ANIMA.

+ RELAX AMBDÓS. COMBINACIONS.
PEP-JOAN. *Només per a dones.*
TONI-CECÍLIA. *Tant me fa.*
JOAN-MAGDALENA. *Només per a homes.*
+ RELAX AMDÓS. COMBINACIONS.
C/ Viceversa s/n. Marratxí

EM LLOC per a fer forns Je
cuines de butà nets.
Màxima higiene.
Eficàcia provada.
Frederic Forsa Jonsonanjonson.
Rf: Klaro.

GIGOLO'S UNA GRANDE S.A.
- Paco Firmes: *l'esper cada vespre en formació.*
- Paco Tercien: *l'arma a punt cada vespre.*
- Paco Apunten: *Sempre faig diària de gal·les.*
GIGOLO'S UNA GRANDE S.A.
c/ Falangista Laportilla n.69 Bruxelles (La Rioja)

EMPRESA D'ESPECTACLES
"Ses Madones duen es maneig" S.A.
Dones plenament qualificades per organitzar unes
festes així com cal.
Ref.: Noucentisme.

CLUB CEREALS DE CA'N PASTILLA.
MAGDALENA BLAT-MIL. Si vens amb mi et
satisfaré el canari.
MAGDALENA SIYADA. (lèsbic). Conillets ben
plens.
MAGDALENA ORDI. Per a galls caponadors.
MAGDALENA BLAT. Els teus ocells ben
contents.
CLUB CEREALS DE CA'N PASTILLA.
(Davant Balneari número 987)

MARIANO. *Humor "en serio".*
& LLogam vestidora en perfecte estat de
salut. Preus econòmics. Tf.: (69) 234 56 75
Demanau per N'Elvira, vos resoldrà el
problema cada matí.

EL JUTIJOC

JUPIRI vos presenta aquest mes un divertit divertiment amb el qual, a més de fruir amb desmesura participant-hi, podeu guanyar un important premi.

Llegiu-ne les instruccions i a participar!

1. Quina pel·lícula de cinema t'hagués agradat interpretar?
2. Quin és el programa de televisió que t'excita més.
3. Digués el nom del torero més "empaquetat".
4. Amb quina música declararies el teu amor a un(a) casat-casada?
5. I ara una de difícil: el nom del polític més honest.
6. Qui t'agradaria que et fes un massatge. (tria-ne un(a))

* Gunilla von Mismark.
Monserrat Caballé
Gracita Morales

* Jaime de Mora i Aragón.
Lauren Postigo
Joaquín Arozamena.

7. Un llibre que ni t'hagi agradat ni t'hagi desagradat.
8. La revista del cor amb més fotografies.
9. La marca de rellotges de paret que més vos estimau.
10. Marca de tabac o de preservatiu preferida.

Aquest qüestionari ens servirà per a fer un retrat-robot dels nostres lectors. Entre les primeres 1000 respostes sortejarem un magnífic premi que vos serà molt útil.

Així que ja ho sabeu, ens heu de fer arribar les respostes com més prest millor. Si no voleu espenyar la plana, en podeu fer una fotocòpia o contestar-lo en un paper a part, això sí, amb lletra ben clara.

JUPIRI

**Secció fictícia
d'ES SAIG**

Dirigeix: Carles Sol.

Col·laboren:

Albert Siquesí.

Gabinet Mèdic de Xefardejos

Magdalena Corasson

Benet Alegre

Magdalena Miraquetaig

i tot el potentíssim equip de la redacció.

REVISTA JUPIRI.

EDITA: La Ganyota. Edicions.

IMPRIMEIX: Impta. Sa Carussa.

El JUTIJOC consisteix en omplir aquest qüestionari que vos presentam.

Després l'heu de remetre, posant-hi el vostre nom i adreça a JUPIRI. Com que noltros no en tenim, d'adreça, ens ho podeu fer arribar de la manera que vos sembli més convenient.

PINA

La notícia per excel·lència d'aquest mes ha esta el nomenament del Pare Munar com a fill il·lustre de Pina. Sobre aquest fet, allò que més s'ha questionat és la conveniència de les dates escollides de celebració: si en lloc de les festes populars, hagués estat millor fer-ho per les festes dels Sants Metges, ja que el Pare Munar sentia una gran devoció per ells, i cada any venia a predicar el sermó en dia tan senyalat. Com també tal vegada hauria estat el moment de dedicar-li un carrer, quedant el seu nom a la vista de tots els pineros i visitants.

feim de passada una referència a les festes ja acabades, on respecte als altres anys, es va notar a faltar les tradicionals corregudes a peu pels al·lots i el també tradicional partit de futbol entre fadrins i casats. Això a part de coincidir amb altres pobles dels voltants, el que va fer que el dia de la berbena hi hagués menys gent que altres anys.

Destacam la tómbola per les obres de l'Església, que fou un èxit.

Pel demés podem dir que foren unes bones festes.

XESC OLIVER

DISCURS PRONUNCIAT PER ANTONI BUADES TOMAS A PINA

DURANT L'HOMENATGE EN QUE ES VA ANOMENAR FILL IL·LUSTRE

AL PARE GASPARD MUNAR I OLIVER M.SS.CC., EL DIA 5 D'AGOST DE 1990

No som escriptor ni orador, però quan una persona du dins el seu cor ànsies de contar un assumpte és igual que un que diu: "me'n vaig a pintar", agafa es pinzell, e'espàtula, ets colors i una tela i se'n va a sa muntanya; quan a pintat torna a ca seva i exposa el quadre, convida ets seus amics a veure'l i un diu: "Quin quadre més bonic ", mentre que un altre afirma que està bé; a darrera, sense que el sentim, es primer diu: "es quadre no val res" i es segon contesta: "Caram!, és un quadre preciós". Això passarà amb ses meves paraules que ara vos vull dir i jutjareu el que en realitat vos relat a continuació.

Senyor Batle de s'Ajuntament de la vila d'Algaida i de Pina, autoritats, Superior General de sa Congregació d'ets SS.CC. Pedro Aznares, rector de Pina, pares de sa Congregació, religiosos, familiars del Pare Munar, poble d'Algaida i Pina.

Vaig conèixer i tractar el Pare Munar. Era una persona molt senzilla, bondadosa i molt culta; li vaig consultar molts d'assumptes i sempre va tenir sa resposta adequada.

Era molt plaent; li vaig sentir dir que si volien saber s'edat que tenia, només havien de pensar en sa data de s'any que venia.

Durant sa seva malaltia el vaig visitar en diverses ocasions i sempre va tenir una resposta bondadosa... "moltes gràcies, moltes gràcies, don Toni".

Tenc dedicats i guard com un gran tresor diversos llibres que ell me va entregar.

Per demostra-vos la seva gran humilitat, vos diré que en certa ocasió havia de predicar a sa festa que es notaris de Palma dedicaven a's seu patró i li varen dir que li enviarien un taxi per anar a cercar-lo; sa resposta d'ell va esser: "Ja diran a's senyor degà que tenc cames per caminar".

Guard moltes fotografies que li vaig fer en vida i en mort, i una d'elles de ses seves despulles, en el moment en què les depositaven a la cripta de Sant Honorat, on descansen.

Va ser un religiós exemplar, molt apreciat per tots ets seus germans de Sa Congregació; ho demostren els 24 anys de Superior General i totes ses persones que el varen conèixer. Testimoni d'això va ser s'assistència massiva a's funeral que es va celebrar a l'església dels SS. CC. de Palma presidit pel bisbe de Ma

llorca Dr. Teodor Ūbeda i amb assistència de més de 70 membres, entre religiosos i preveres; l'església estava abarrotada de feligresos i hagueren d'obrir ses portes. Basta aquest detall per reconèixer que el Pare Munar va ser una persona que va fer molt de bé en aquest mōn, en tots ets sentits, amb so seu exemple i en moltes facetes, entre elles la de religiōs, perfecte coneixedor de ses normes de la Llei de Déu, moralista cent per cent, coneixedor i investigador de tota sa cultura de Mallorca i, sobretot, fill devotíssim de la nostra Mare de Déu.

Com a historiador va publicar diversos llibres i va formar sa Biblioteca de La Real. Quan va començar no hi havia res, com molt bé ho va expressar a ses seves manifestacions que figuren a una cinta magnetofònica i que amb molt de plaer jo vaig gravar es dia en què sa Societat Arqueològica Lul.liana li va dedicar un homenatge a La Real. A poc a poc va aconseguir, amb s'ajuda del Pare Verd de Sa Congregació, s'actual Biblioteca que és una de ses més importants, per no dir sa més important, de Mallorca i on hi figuren moltes obres de valor, incunables i més de 500 goigs. Què vos diré del Pare Munar? Tots sabeu qui era i per molt que vos explicàs deixaria d'enumerar moltes coses; mai no ha estat tan ben expressat aquell refrany que diu: "Es silencia és or".

En certa ocasiō li vaig dir que quan fes es 90 anys li volia organitzar un homenatge a's seu poble natal de Pina; l'any passat els hauria fets, però Déu va voler que els celebràs en sa seva presència. Com millor els podia celebrar!!!

A pesar de ses coses que he dit, em crec en es deure de fer a's poble de Pina, aprofitant aquest acte que em brinda s'Ajuntament d'Algaida, s'obsequi d'una fotografia (tal volta sa darrera) que li vaig fer es dia 23 de febrer de 1984 a sa Biblioteca de La Real, amb motiu, com ja he dit, de ser nomenat soci d'honor de sa Societat Arqueològica Lul.liana. Crec que aixō és es millor homenatge que li puc fer a aquesta terra i tendreu un record d'ell, d'un fill il.lustre tan apreciat com va ser el Pare Munar.

Aquesta fotografia l'entreg a's convent de ses monges franciscanes de Pina, perquè l'exposin i la mostrin a tots es que s'interessin per ell. I a s'Ajuntament de la vila d'Algaida, ets escuts des seus llinatges, obra del pintor palmesà Pep Sancho de la Jordana.

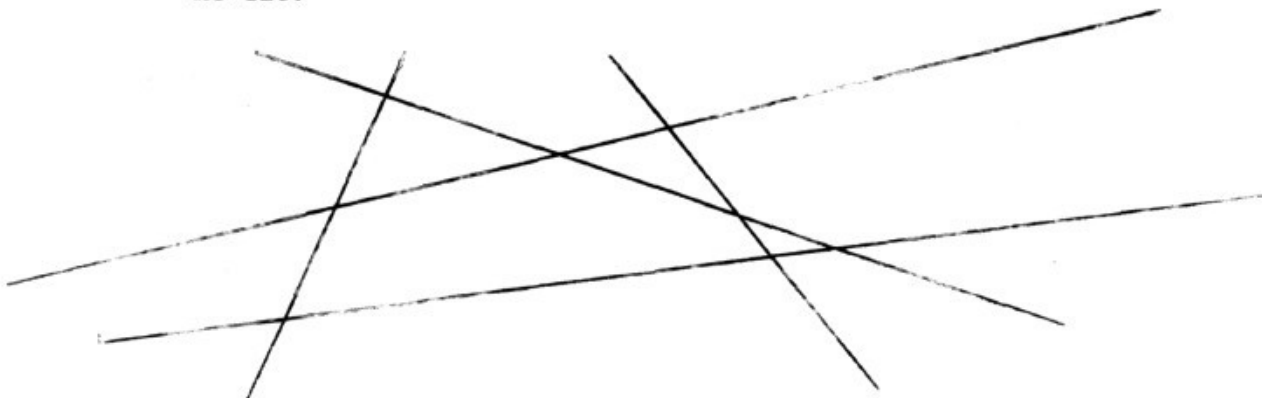
Juntament amb el bisbe Salvà, el pare Bartomeu Pou i el recentment nomenat Pere Capellà, augmentarà la galeria de fills il.lustres el mencionat Pare Munar i Algaida serà, tal volta, una de ses viles de Mallorca on més vegades hagi recaigut s'apreciat guardó.

Ha estat una bona cosa que aquest acte se celebri aquí, a Pina, on ell va néixer i hi va passar sa seva infància. Vos vull dir que m'he expressat de sa manera més senzilla que he sabut, com si hagués tengut una conversa amb tots vosaltres.

Enhonorabona, idò, a Algaida i a Pina i a's seus habitants.

I jo deman en aquest moment que, per mérits que ell va contreure, s'Ajuntament de la vila d'Algaida, representada aquí p'es seu digníssim batle, li dediqui a Pina una plaça o carrer amb so seu nom.

He dit.

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Jaume Tous Portell. Va morir dia 3 de juliol als 88 anys.

Sebastiana Miralles Capellà. Morí dia 9 de juliol a l'edat de 80 anys

Ramon Nonat Pericàs Fuster. Morí dia 9 de juliol als 32 anys.

Bouavanh Guiboud Ribaud. Morí dia 31 de juliol als 30 anys.

NAIXEMENTS

Antònia Cañellas Ramis, filla de Josep i Catalina. Va néixer dia 13 de juny.

Marc Mulet Mulet, fill de Víctor i Joana. Nasqué dia 1 d'agost.

A JOSEP PUIGSERVER

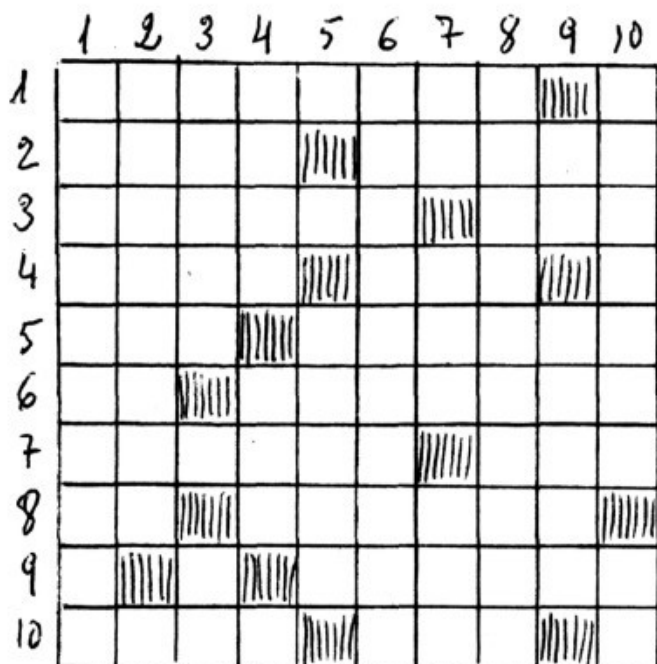
Tu que pintes simfonies
musicant amb els pinzells,
que treus flaire dels clavells
i dels colors melodies.
Tu que fas de les badies
niu de repòs cap al tard,
pam a pam, de part a part,
enalteix nostra Roqueta,
platja, cala, bosc i pleta,
en l'escuma del teu art.

LLORENÇ ANTICH

Solucions als mots encruats: 1. Jutipiri. 2. usat. menar. 3. durada. oca. 4. lcoh. gec. N. 5. cat. usufe. 6. ap. fanaler. 7. tirada. ama. 8. Ur. tiduca. 9. R. N. seniro. 10. àvol. sio. U.

Verticals: 1. judicatura. 2. usucapir. V. 3. tarot. R. no. 4. itab. fat. L. 5. P. D. uadis. 6. imaginades. 7. re. esa. uni. 8. inoculació. 9. ac. lemar. 10. granera. ou.

PASSATEMPS

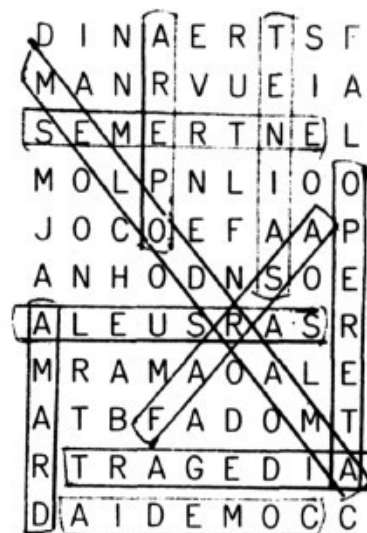
C CRE I R E M E L T
 Q A U E E N O S C E O
 E L P I N A M Q N N V
 E C R A E U R O U E N
 I N G U P N B O E E S
 C A S U L L A M A S T
 M A E L D I U A T T E
 S O T A N A B V N O A
 Q U E S T O A V I L A
 L L D E L L E T N A M
 L C A L G R I M E S L

Sopa de lletres

Heu de localitzar el nom de deu ornaments o peces de vestir emprats pels capellans. Amb les lletres que vos sobrin llegireu un pensament de Joan Fuster.

Horitzontals: 1. Títol d'una secció d'ES SAIG. Gram. 2. Gastat, emprat. Guira, conduir. 3. Estona, duració. Ocell de l'ordre dels anseriformes. 4. Tros, part (al revés). Peça de vestir. Punt cardinal. 5. Bastó de fusta de s'utilitza en un cert joc (al revés). Vehement, afectuós (al revés). 6. Aliment (al revés). Persona que tenia cura dels fanals públics. 7. Glop, xarrup. Estima. 8. Pàtria d'Abraham. Agudeses, humorada (al revés). 9. Roentgen. Punt cardinal. Pixes (al revés). 10. Dolent, perniciosos. Nàusees (al revés). Urani.

Verticals: 1. Magistratura. 2. Adquirir per possessió continuada. Cinc. 3. Joc de cartes simbòliques. Roentgen. Negació. 4. Bata curta (al revés). Ventura, destí. Cinquanta. 5. Fòsfor. Cinc-cents. Valls de zones desèrtiques. 6. Concebudes, inventades. 7. Nota musical. Nom de consonant. Prefix que significa "un". 8. Empelt, contagi. 9. Animal domèstic (al revés). Adobar, fertilitzar. 10. Instrument per escombrar. Producte de la còpula de l'espermatozoide amb l'oosfera.

Solució a la passada sopa de lletres: Una vegada eliminats els deu noms de peces teatrals, podeu llegir: "Diners fan vui al món lo joc, / e fan honor a molt badoc". (Anselm Turmeda).

Les solucions als mots encreuats les trobareu a la pàgina 20.

Agricultura ecològica

Orígens

L'agricultura ecològica neix quan es comencen a observar els errors de l'agricultura intensiva. Persones que treballen la terra o en relació a ella -agricultors, agrònoms, biòlegs, microbiòlegs- veuen i reconeixen els efectes destructius d'unes pràctiques que maten la terra i creen una forta dependència de productes externs al camp. Són persones conscients, que no consideren la natura com un enemic al qual dominar, sinó que la converteixen en la seva aliada més gran. Així doncs, l'agricultor ecològic entén la vida com un tot, coneix i estima la seva terra i la respecta com es respecta a ell mateix: sap el que fa i ho fa bé. La seva tasca és plena de sentit, amb ella aconseguir una terra fèrtil i unes plantes sanes que produeixen aliments gustosos i sans.

Mitjans

L'agricultura ecològica es basa, sobretot, en el manteniment de la fertilitat de la terra afavorint la formació d'humus. Per aconseguir-ho s'ampara en diverses tècniques. Podríem anomenar en primer lloc la rotació de cultius segons els elements que les plantes prenen o deixen a la terra i que ajuda a trencar els cicles de les plagues. També és important no alterar l'estructura de la terra, ja que només la capa superior és fèrtil. Per això, la terra s'ha de remoure sense capgirar-la mitjançant eines lleugeres i que no la voltegin. Així evitam també fer pujar a la superfície llavors de plantes que estaven en estat latent en capes més profundes.

Cobrir la terra amb palla, altres restes orgànics o inclús amb pedres ens ajuda a mantenir la humitat (molt important en un clima on l'evaporació és més gran que la precipitació d'aigua), a protegir la terra dels canvis de temperatura i a ofegar el creixement de les herbes que no volem. En els primers casos aconseguim també un adob de superfície. Com més lleuger i tosc sigui el material, més gruixada serà la capa.

Els adobs verds són plantes que cobreixen el camp entre dos cultius i ajuden a evitar l'erosió. S'escullen plantes que aportin a la terra els elements que li falten (p.e. lleguminoses pel nitràt), que asfixien altres herbes que no volem

(p.e. tagetes minuta per eliminar la grama del nord) o per aconseguir matèria per fer un acoixinat.

Tots els restes orgànics no contaminats es poden amuntegar per elaborar *mantell* (compost). Hi ha qui segueix unes normes rigoroses en la seva composició i en el tamany dels restes, hi ha qui els tira despreocupadament en un munt. Aquest ha de tenir un volum suficient en un temps no massa llarg (es proposa una base de 2 x 3 m d'altària per a que abasti temperatures altes i fermenti). El compost, quan és fresc es pot utilitzar com a cobertura i quan es madur es pot enterrar.

L'agricultura ecològica respecta la natura i els seus cicles. L'agricultor troba en ella un ritme propi de feina i de repòs en un món complex que ell coneix bé. La interacció entre plantes i animals, entre les diverses plantes, entre les fases d'activitat i de repòs, enriqueix la terra i permet no passar a dependre en excés de forces externes al camp. Es convenient el cultiu de varietats autòctones, adaptades i resistents a plagues i clima i que són apreciades en els mercats locals.

Les parades en crestell, que s'han vingut utilitzant a l'Orient des de temps immemorials, permeten aprofitar al màxim un espai petit. El que es fa és recobrir la parada amb fems i es cava a solcs posant la terra que es treu del primer dins el segon i així successivament. Després hem d'evitar trepitjar-la per mantenir la terra flonja. Avui a Mallorca hi ha una experiència molt positiva.

Per què evitar els productes químics de síntesi?

1.- Com adobs

L'estructura química d'aquests adobs és diferent de la dels naturals. La seva utilització suposa esterilitzar la terra i passar a dependre d'ells per aconseguir unes plantes malaltisses que requereixen grans quantitats de plaguicides. Es crea així un cercle viciós.

2.- Com plaguicides i herbicides

Amb ells moren plagues, herbes i també tota forma de vida que podria ser útil a l'agricultura. Apareixen noves plagues resistents i que no són controlades pels ses depredadors, que han desaparegut. Així s'han d'utilitzar cada vegada amb més freqüència plaguicides més i més forts i més i més ineficaços.

3.- El producte final

Amb els productes químics s'aconsegueixen uns aliments d'un tamany regular, d'aspecte agradable i d'un valor nutritiu decreixent. Al menjar-los ingerim també part dels productes químics utilitzats per cultivar-los, uns d'ells cancerígens, altres mutàgens, altres al·lèrgics. L'augment del càncer ha estat paral·lel a la utilització de derivats del petroli.

Rendabilitat

Es pot viure de l'agricultura ecològica? Uns dels atractius més grans de la utilització de productes químics de síntesi és el benefici que es pot aconseguir a curt termini. Amb una certa inversió (quantes vegades subvencionada!) s'aconsegueixen productes atractius i que es valoren en el mercat (almanco de moment). Però, alerta, produir-los resulta cada pic més car i ho serà més. La utilització de productes de síntesi suposa una gran despesa d'energia i d'aigua, ambdues de cada vegada més cares. El mercat, i concretament el mercat europeu, està saturat de les mateixes fruites, les mateixes verdures, els mateixos productes dels que els consumidor ja comença a desconfiar, perquè comença a tèmber-se'n del perill que suposa per a la salut el menjar productes semi-químics. El mercat europeu és deficitari en productes fiables, fets per persones fiables i independents, que no s'han de sotmetre a les instruccions -i als preus- establerts pels grans grups de comerç, productes fets per vertaders professionals.

UNA XERRADETA... (acabament)

-Com resumirieu la seva personalitat?

-Era un home molt humil, molt senzill, molt bon home, molt prudent, i tenia una gran saviesa. Tenia una manera de xerrar i d'explicar les coses que es donava a entendre molt clarament. Tenia la virtut de xerrar amb un llenguatge a la mida del seu interlocutor, emprant un llenguatge senzill o elevat segons la persona amb qui xerrava.

El bisbe en una ocasió -mos diu madò Antònia- mos digué que moltes vegades hi havia anat a demanar-li consell.

Hi anava molta de gent de tota classe de professions a demanar-li consells

i es veu que els devia donar encertats, perquè hi tornaven. Molts d'advocats li feien consultes tècniques sobre partions, passatges i testaments.

Xerràrem de moltes altres coses; per la part nostra només afegir que hem sabut que el Pare Munar va escriure fins i tot sobre temes d'ecologia, de les muntanyes, dels arbres i dels aucells, que tan aprop d'ell es trobaven en el Santuari de Lluc i en l'ermita de Sant Honorat.

Fou una persona d'una gran talla humana, posseïdor d'una saviesa que molts pocs arriben a tenir. Crec que lo millor que podem dir d'ell és que fou un homenet.

XESC OLIVER

QUATRE MOTS D'ACOMIADAMENT

Pel Bisbe de Mallorca som estat nomenat Prior de l'Església de La Sang a l'Hospital General; per tant, ha arribat l'hora de deixar de viure entre vosaltres a Algaida.

En aquests moments voldria agrair-vos totes les mostres de simpatia i solidaritat que heu tengut amb la meva persona. Al mateix temps, vos deman perdó per les meves faltes d'incomprensió tengudes envers vosaltres.

M'ofereix, si en res puc servir-vos, des del meu nou lloc de responsabilitat i esper que fareu costat al nou rector en bé de la parròquia i del poble d'Algaida.

Algaida, 31 de juliol de l'any 1990.

Antoni Gili

UNA XERRADETA AMB...

Familiars del P. MUNAR

Avui, amb motiu del nomenament de fill il·lustre de Pina del Pare Gaspar Munar Oliver, feim una xerradeta amb aquest grup de persones, familiars i amics seus de la infància: els seus germans Maria i Pep de Can Pau, la seva cunyada Antònia Raona i madò Francisca Boeta, amiga d'infància.

-Com foren els primers anys d'escola?

-Ell va començar a ca ses monges, on li ensenyaren a llegir i escriure. Llavors va anar a escola amb el mestre nacional i si un dia horabaixa faltava, mos deia ma mare que el mestre l'endemà dematí ja era a veure què havia passat; ell passava gust d'anar a escola i el mestre de fer-n'hi. Aquí va ser quan ma mare s'adonà que en Gasparret era una mica especial, molt bo pels estudis. En es set anys ja llegia es manuscrit.

-Quan era al.lot, a què jugàveu?

-M'enrecord -diu madò Francisca- que s'enfilava damunt una pedra redona que hi havia en es cantó de Can Palem i mos predicava i mos feia sermons, i record que un pic que mos digué que havíem de ser bons al.lots i no fer enfadar els nostres pares, una li digué "i tu que no els fas enfadar?" Aquestes paraules em quedaren gravades dins el cor, quan va dir el pare Munar que ell ja era major -diu madò Maria-. També jugàvem a dir misses; ell es posva un sac foradat passat pel cap i en Biel Mestres li feia d'escolà i li tocava un picarol, i ma mare deia que mai se barallaven.

-Hi havia recursos per poder donar-li estudis?

-No massa, noltros érem sis germans -Mos diu l'amo en Pep-; es padrí per part de ma mare volia que estudiàs i fos capellà i va convèncer mon pare. M'enrecord que es primer pic que mon pare va pagar el Seminari li costà 100 pessetes, que llavors eren dobbers.

-Aquesta vocació religiosa, quan es va manifestar?

-De ben petit mos diu madò Maria-; ma mare em contà, ja que ell era més vell que jo, que només tenia 5 anys i el dia que altres al.lots del poble feren la primera comunió, li enflocà aquesta: "Ma mare, ¿i que hi deu haver dia més feliç en la vida que el dia que es fa la primera comunió?" Tan petit, ell ja sentia l'escalfor, la vocació intensa, la llavor dins ell que fructificaria després en la intensa vida religiosa que va dur. Com també hem dit, els jocs seus estaven relacionats amb la seva vocació.

-Era una persona alegre o més bé avorrida?

-Quan venia als dinars de família, sempre mos contava xistes molt divertits; em record especialment d'un que ens contà. Era d'un ase que havia caigut dins un torrent, i l'amo li donava garrot, i en passà un i li diu: "I ara per què pegau en aquest ase? Que és parent vostre?" -li digué l'amo. -No, va dir s'altre, emperò és que encara no havia vist mai que un ase pegàs a un altre ase.

(Segueix a la pàgina anterior)